SUOMEN AKATEMIA

19.4.2016 AKA/14/00.03.20/2016

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle

Pyydettynä lausuntona Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2017-2020 (VNS 3/2016 vp) Suomen Akatemia lausuu kunnioittavasti seuraavan.

Ihmiset tekevät tieteen. Tutkimuksen ja korkeimman opetuksen rahoitusta pohdittaessa on aina syytä muistaa, että ihmiset tekevät tieteen. Tutkijat, opettajat ja opiskelijat ovat yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja tutkimuslaitosten keskeinen voimavara. Tulevaisuuden kannalta meidän on ensiarvoisen tärkeä pitää huolta siitä, että suomalaiset yliopistot, ammattikorkeakoulut ja tutkimuslaitokset ovat houkuttelevia sekä Suomesta että muualta tulevien näkökulmasta. Työn korkea laatu, innostava keskusteluilmapiiri ja hyvä työskentely-ympäristö ovat välttämättömiä.

Ei uusia leikkauksia koulutukseen ja tutkimukseen. Julkisen talouden suunnitelmassa ei koulutuksen ja tutkimuksen rahoitukseen kohdistu uusia leikkauksia. Kun Suomen hyvinvointi on perustunut ja voi jatkossakin perustua vain osaamiseen, inhimillisiin voimavaroihin ja hyvään toimintaympäristöön, on välttämätöntä, että pidämme huolta osaamisen korkeasta tasosta koulutuksen ja tutkimuksen kaikilla tasoilla. Tämän ja viime vaalikauden leikkaukset ovat suuria ja siksi on erittäin hyvä, että uusia leikkauksia ei sisälly julkisen talouden suunnitelmaan.

Tutkimusrahoitus tarvitsee pitkäjänteisyyttä. Sekä tutkimuksen että korkeimman opetuksen rahoituksessa pitkäjänteisyys on keskeistä. Siksi erilaisten kertaluonteisten rahoitusmekanismien luomisessa tuleekin olla huolellinen, jotta tutkijoiden hallinnollinen vaiva ei kasva. Sopivasti suunniteltuna uudet rahoitusmuodot voivat toimia tehokkaasti ja edistää tiedettä ja sen hyödyntämistä.

Tutkimuksen ja korkeimman opetuksen rahoituksen kokonaisuus. Alla oleva kuva kertoo julkisen rahoituksen rahavirroista vuonna 2016, ja tietolaatikot kuvaavat tutkimuksen kannalta merkittävimpien toimijoiden eli yliopistojen ja tutkimuslaitosten rahoituksen pääpiirteet. Luvut miljoonia euroja vuoden 2016 talousarviosta. Kärkih. = kärkihanke.

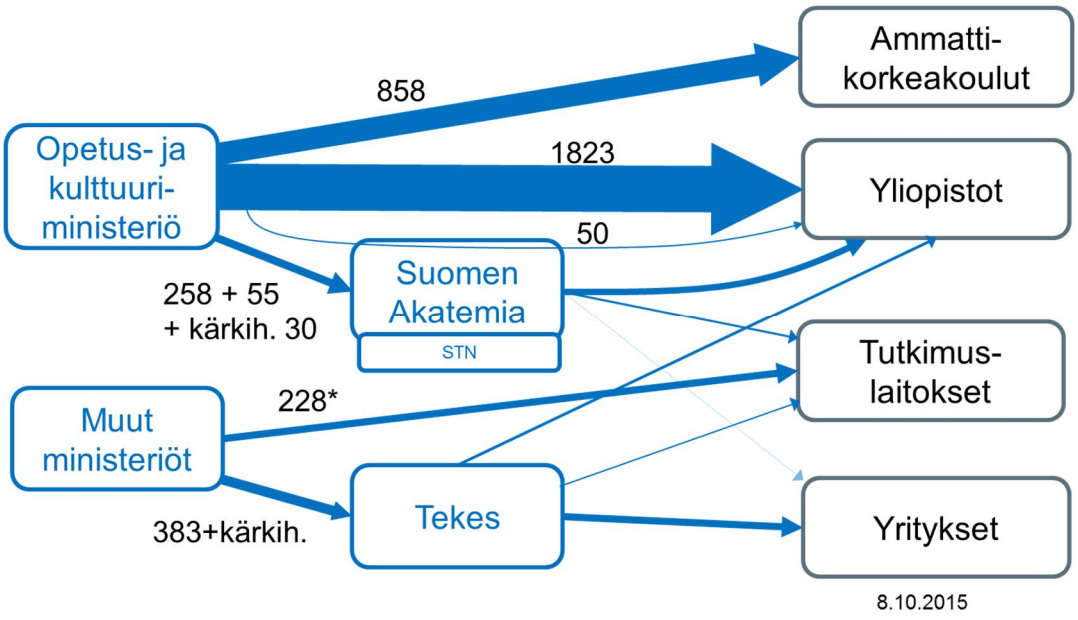

Yliopistot Suomessa
- Kaikkiaan 14 yliopistoa, opetus- ja tutkimushenkilöstöä noin 18000
- Budjetit yhteensä noin 2700 miljoonaa euroa vuodessa (2013)
- Tästä suora valtionrahoitus noin 1700 miljoonaa (2013)
- Ulkopuolista rahoitusta noin 1000 miljoonaa (2013)
- Tästä Suomen Akatemian rahoitus noin 264 miljoonaa (2013)
- Tutkimukseen käytetään noin 1200-1600 miljoonaa euroa vuodessa
- Akatemian rahoitus noin 10 % yliopistojen koko rahoituksesta ja 15-22 % yliopistojen tutkimusrahoituksesta

Valtion tutkimuslaitokset
- Kaikkiaan 12 tutkimuslaitosta seitsemällä hallinnonalalla
- Tutkimushenkilökuntaa noin 6000 (2014)
- Tutkimusrahoitusta noin 500 miljoonaa euroa (2014)
- Tästä noin puolet ulkopuolista rahoitusta
- Akatemian osuus 25-40 miljoonaa euroa (2011-2015)

Kilpaillun rahoituksen rooli. Käytännössä kaikissa länsimaissa osa yliopistojen rahoituksesta on ns. kilpailtua rahoitusta. Tutkijalähtöisen kilpaillun rahoituksen menettelytavat ovat kaikkialla lähes samanlaiset.

Kilpaillun rahoituksen hakemisessa kaikki tietyn alan tutkijat ovat samalla viivalla. Kansainvälinen vertaisarviointi antaa kuvan tutkijoiden työn laadusta kansainväliseen tasoon verrattuna ja mahdollistaa laadukkaimpien tukemisen. Kilpailu nostaa laatua. Myös uusien avausten rahoitukseen kilpailtu rahoitus on tehokas keino.

Toimintatapa Suomen Akatemian rahoituksessa:
- Tutkijat tekevät hakemuksia
- Toiminta kattaa kaikki tieteenalat ja kaikki aiheet
- Kansainvälisistä asiantuntijoista muodostuvat paneelit arvioivat hakemukset
- Professoritasoisista suomalaisista tutkijoista koostuvat tieteelliset toimikunnat tekevät rahoituspäätökset paneelilausuntojen perusteella
- Keskeinen rahoituskriteeri: tieteellinen laatu
- Hyväksymisprosentti keskeisissä rahoitusmuodoissa 10-18 %
- Rahoituksesta kohdistuu yliopistoihin noin 80-85 % ja tutkimuslaitoksiin noin 9 %, loppu lähinnä kansainvälisiin tutkimusinfrastruktuureihin (esim. CERN)
- Korvamerkitsemätön myöntövaltuus on vuodesta 2012 vuoteen 2016 pienentynyt 282 miljoonasta eurosta 238 miljoonaan euroon

Suomen Akatemian rahoitus. Tällä ja viime vaalikaudella koulutukseen ja tutkimukseen on kohdistunut suuria leikkauksia.

Viime vaalikaudella Suomen Akatemian myöntövaltuuden kokonaissumma kasvoi, kun Akatemian jaettavaksi siirrettiin 55 miljoonaa ns. strategisen tutkimuksen rahoitusta sekä yliopistojen profiloitumisen vahvistamiseen käytettävä 50 miljoonan euron erä.

Strategisen tutkimuksen rahoitukseen tutkimuslaitoksilta, Akatemialta ja Tekesiltä siirretty rahoitus on nyt kaikkien tutkijoiden vapaasti haettavissa valtioneuvoston päättämien teemojen pohjalta strategisen tutkimuksen neuvoston avaamien ohjelmien hauissa. Tässä uudessa rahoitusmuodossa korostuu tieteellisen tutkimuksen lisäksi myös tutkimuksen hyödyntäminen yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemisessa. Rahoituspäätökset perustuvat aina hakemusten vertaisarviointiin.

Yliopistojen profiloitumisen vahvistamisen rahoituksessa yliopistot tekevät strategioidensa pohjalta hakemukset, jotka kansainvälinen arviointipaneeli arvioi.

Molemmat uudet rahoitusmuodot ovat osoittautuneet hyödyllisiksi lisäyksiksi tutkimuksen rahoitukseen.

Suomen Akatemian korvamerkitsemätön myöntövaltuus on vuodesta 2012 vuoteen 2016 pienentynyt 282 miljoonasta eurosta 238 miljoonaan euroon.

Vähennys on 44 miljoonaa, eli vuoden 2016 tasoon verrattuna 16 %. Samaan aikaan tähän rahoitukseen kohdistuvien keskeisten Akatemian rahoitusmuotojen hakemusmäärä on kasvanut 43 %. Kun näin paljon suurempaan määrään hakemuksia on käytettävissä 16 % vähemmän rahaa, niin väistämättömänä seurauksena on se, että hakemuksista voidaan hyväksyä entistä merkittävästi pienempi osuus: eräissä keskeisissä rahoitusmuodoissa voidaan hakemuksista hyväksyä vain 10 %. Tutkijoiden kannalta tämä tilanne on kaikkea muuta kuin hyvä.

Korvamerkitsemätön tutkimusrahoitus on ensiarvoisen merkittävää tutkimuksen kehittymisen, uusiutumisen ja laadun kannalta. Tutkijoiden mahdollisuus saada vertaisarvioinnin pohjalta rahoitusta uusiin merkittäviin alueisiin on tutkimuksen ja osaamisen tason ja laajemman vaikuttavuuden kannalta välttämätöntä.

Kunnioittavasti

Heikki Mannila
pääjohtaja